

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXX. - Štev. 1

T R S T - 13. januarja 1978

200 lir

PROBLEM VLADE

Jasno je, da stanje, kakršno je danes v Italiji, ne more trajati v nedogled. Kriza, ki ni le ekonomska temveč in predvsem politična, postaja čedalje bolj zaskrbljujoča. In čedalje bolj jasno postaja tudi dejstvo, da država nujno potrebuje novo politično vodstvo, tako, ki se bo spoprijelo z obstoječo stvarnostjo in ki bo učinkovitejša v prizadevanjih za premostitev krize. Vendar pa so v Italiji tudi take sile, ki te nujnosti ne vidijo ali je nočejo videti in ki si domišljajo, da so "zgodovinsko poklicane", da še naprej vedrijo na krmilnih položajih.

Komunisti stoje odločno na stališču, da je treba menjati določene vrhove v državi, da je danes bolj kot kdaj koli prej potrebna nova vlada, taka vlada, ki bo sposobna, da se spopade z obstoječo stvarnostjo, da poišče izhod tako iz gospodarske kot in predvsem iz politične krize. O tem je pred dnevi tekla razprava tudi v poslanski zbornici. Razprava je bila sicer povezana z govorom o hudih izgrelih, do katerih je prišlo v Rimu in v nekaterih v drugih večjih mestih. In v tej razpravi je z veliko avtoriteto govoril tudi predsednik skupine poslancev KPI tovariš Alessandro Natta, ki je, med drugim, ponovno poudaril, da je razvoj dramatičnih dogodkov in s tem v zvezi tudi zaostritev položaja javnega reda v državi, ponoven dokaz, kako nujno je, da prevzame vajeti države novo politično vodstvo, da se ustanovi taka vlada, ki bo kos nalogam sedanjega časa. Tovariš Natta se je skliceval tudi na stališča drugih progresivnih in demokratičnih političnih sil. Dejal je, da tako predlogi komunistov kot socialistov glede novega političnega vodstva v Italiji, kakor tudi predlogi republikancev izhajajo iz obstoječe stvarnosti in se opirajo na vrednote sporazuma med silami ustavnega loka, zlasti pa na čut odgovornosti, ki se izraža v široki akciji ljudskih in demokratičnih sil.

Kako se bodo stvari razvijale ni lahko predvidevati in vsako današnje napovedovanje v tej zvezi bi bilo tvegano, vendar pa je jasno, da prej ali slej mora priti do pozitivnega izhoda, pa naj se temu še tako upirajo določene sile, ki goje skomine po absolutni oblasti tako kot v času, ko je bila na pohodu tako imenovana "križarska vojna".

Ko je v poslanski zbornici tekla beseda o nedavnih hudih dogodkih v Rimu in v nekaterih drugih večjih italijanskih

mestih, je predsednik skupina komunističnih poslancev tovariš Natta izrecno poudaril, da je zahteva komunistov, socialistov in republikancev glede preosnove političnega vodstva države nujna že zaradi situacije same, kajti negotovost izbir in situacija sama dajeta prostor skušnjavam in prevratniškim poskusom določenih sil in ker doslej hrepenenje državljanov po hitri rešitvi problema dela, svobode in varnosti še ni našlo ustreznega odgovora.

Komunisti obsojamo huda dejanja in uboje, je dalje dejal tovariš Natta. Pri tem izhajamo iz našega načelnega stališča, da se s takimi dogodki ne morejo pereči problemi pravilno in pravično rešiti. Obveza komunistov je in ostane, da je potrebna ustvaritev nove, pravične družbe, ki bo spoštovala dostojanstvo človeka.

Pri hudih rimskih dogodkih, četudi so imeli določeno politično obeležje, se je odražal jasen političen mehanizem: spopad, naj bi se spremenil v pravicato gverilo, v neke vrste državljansko vojno.

In še naprej se povračamo k besedam, ki jih je spregovoril poslanec Natta v rimski poslanski zbornici. Med drugim je dejal: "spričo težkih preizkušenj, ki trajajo že skoraj eno desetletje, sta odpor

(Nadaljevanje na 8. strani)

S terorizmom in nasiljem hočejo prizadeti demokracijo in tako preprečiti pozitivno rešitev problemov države.

Za izhod Italije iz nereda in vladne krize je potrebna vlada narodne enotnosti in solidarnosti.

Vmešavanje ZDA

ZDA se grobo vmešavajo v notranje zadeve Italije, Glasnik "State Department" t. j. ministrstva za zunanje zadeve je na tiskovni konferenci, ki je bila v četrtek, prebral izjavo, ki "uradno" opozarja italijanske politične sile, da ZDA nasprotujejo vključevanju komunistične partije v vladno večino.

Izjava predstavnika zunanjega ministrstva Johna Trattnerja pravi, da se stališče ZDA do "evrokomunistov" ni spremenilo, vendar "so zadnji dogodki v Italiji vzbudili našo zaskrbljenost." Ameriški "zahodnoevropski zavezniki so suvereni in pritiče torej izbira vladajočih državljanom teh držav", vendar pa ZDA "čutijo dolžnost", da svoje zaveznike opozorijo na svoje stališče. V izjavi je tudi rečeno: "Mi nasprotujemo sodelovanju komunistov v zahodnoevropskih vladah in radi bi, da bi se komunistične stranke potrudile in zadovoljile ljudske potrebe in želje po učinkoviti, pravični in družbeno občutljivi vladi".

Izjava "State Department" je žaljiva in pomeni grobo ter nesprejemljivo vnešavanje v notranje zadeve Italije, ki je suverena država.

Na valovih tržaškega radia se pogosto oglašajo člani deželne vlade in pripovedujejo, kaj vse so doslej storili za obnovo od potresa porušene Furlanije in Slovenske Benečije. Da ni ravno tako, kot oni pripovedujejo, so potrdili udeleženci protestnega shoda, ki je bil prejšnjo soboto

Pred vsedrjavno delavsko konferenco KPI

Delavski razred, partija in problemi krize v državi

V dneh od 3. do 5. marca 1978 bo v Neaplju vsedrjavna delavska konferenca KPI. Geslo te, že sedme tovrstne konference, se glasi: "Delavski razred, partija in kriza države". V pripravo na to pomembno delavsko srečanje je vodstvo KPI objavilo dokument, iz katerega povzemamo nekatere najbolj bistvene odlomke.

Italija se že mnogo let nahaja v težki krizi. Kriza je sicer zajela vse kapitalistične družbe vendar pa je v Italiji njena teža še večja zaradi številnih protislovij in razlik na področju gospodarstva, družbe in državne ureditve.

Inflacija, ki je zadnja leta povzročila velik porast življenjskih stroškov in torej zmanjšanje vrednosti lire, postavlja v negotov položaj ljudske množice. Finančni deficit dosega strahotne dimenzije.

Proizvodna aktivnost stagnira, številna podjetja, državna in zasebna, se nahajajo v težkem položaju, investicije se niso povečale. Tisočim delavcem grozi odpust z dela, večstotisoč mladih, ki so dokončali šolo ali univerzo, išče zaposlitev. Položaj je seveda najtežji na Jugu. Razlike med Severom in Jugom se čedalje večajo.

Četudi je položaj kritičen je italijanska demokracija vzdržala. Demokracija ureditev, ki je bila zgrajena v osvobodilnem boju, v katerem je bil delavski razred na prednjih položajih, je dokazala svojo trdnost, moč in vitalnost in je zavrnila številne napade, naperjene proti temeljem republike in omikanega sožitja. Zasluga za to gre predvsem delavskemu gibanju, ki je nosilec demokratičnega in enotnega protifašističnega boja. Demokracija je omogočila tudi vse dosedanje pridobitve in samo v njej se odpira možnost premostitve krize ter nadaljnega napredka. "Demokracija je danes ne le področje, na katerem je nasprotnik prisiljen nazadovati, temveč je tudi zgodovinska univerzalna vrednota, na kateri se da graditi originalno socialistično družbo". (Stavek je povzet iz govora, ki ga je imel Enrico Berlinguer na proslavi 60. obletnice oktobrske revolucije v Moskvi).

Na tej osnovi je treba voditi boj za temeljite spremembe v političnih in ekonomskih usmeritvah. Delavski razred uveljavlja svojo vlogo v preobrazbenih procesih in ekspanziji proizvodnega aparata. S svojo enotno in demokratično akcijo je delavski razred v težkih pogojih ne le vzdržal temveč je izbojeval tudi pomembne pridobitve in dosegel, da se je zmanjšala teža krize na splošno ter v korist celotne družbe.

Po volitvah 20. junija 1976, s političnimi premiki, do katerih je prišlo po volitvah, z odpravo protikomunistične diskriminacije, z dogovorom med strankami ustavnega loka so bili doseženi pomembni rezultati.

Ti rezultati omogočajo pristop h

konkretnim elementom programiranja ekonomije in napredovanje na poti prenovitve države, omogočajo dalje spoznavanje stvarnega položaja javnih financ in torej tudi nadzorstvo nad izdatki, določanje novih kriterijev pri moralizaciji, postavljanje novih ljudi na vodilna mesta v javni upravi, zakon o zaposlitvi mladine, decentralizacijo države na osnovi zakona 382 itd.. O teh in o drugih podobnih bistvenih zadevah se mora nadaljevati razprava in akcija, ki naj onemogoči odpor ter prepreči morebitne zakasnitve. Nadaljevati je treba nenehnen pritisk za to, da se zakoni v celoti izvajajo.

Če ne bi dosledno nadaljevali po novi poti, ki vodi k preobrazbam, bi se razvoj krize, ekonomske in družbene degradacije še bolj zaostрил. Toda pri tem je treba odločno zavrniti ekstremistične sugestije, ki so brez slehernega konstruktivnega obeležja in ki bi osamile delavski razred, ga oddaljile od svojih naravnih zaveznikov, ga oslabile in potisnile na breizhodno pot. Odločno je treba obsoditi teroristično dejavnost tistih skupin, ki s svojimi zločinskimi početji ogražajo republiške ustanove, varnost državljanov ter skušajo ustari v državi ozračje strahu in zmede. Dejavnost teroristov ima za cilj: zaustaviti politično situacijo ter preprečiti delavskemu razredu, njegovim strankam in organizacijam pristop v vodstvo države. Gre za odkrite sovražnike delavskega razreda in njegovih pridobitev.

Zahtevati je treba, naj vsi državni organi v celoti izpolnjujejo svojo nalogo v boju proti političnemu kriminalu, boriti se je treba proti sleherni obliki slabosti ali popuščanja, ustvariti je treba široko solidarnost z organi, ki imajo nalogo, da ščitijo ustavo in demokratično sožitje.

Potrebna je, predvsem na delovnih mestih, jasna politična in idejna objasnitev ciljev, ki jih zasledujeta nasilje in terorizem. Sovražniki republike morajo prejeti pravičen, enoten, demokratičen in množičen odgovor.

V svojem srednjeročnem predlogu je KPI nakazala osnovne cilje preobrazb, ki so potrebne v Italiji. V tej smeri je treba nadaljevati. Poglobiti je treba soočanja z vsemi političnimi silami, sindikati in z drugimi družbenimi silami, z delavci. Za premostitev krize je nujno temeljito poznavanje njene resnosti, narave in zapletenosti. Predvsem je potrebno, da se seznanimo s spremembami, ki so nastale na svetovni ravni, z nomimi pozitivnimi pritiski nerazvitih držav, ki nočejo še naprej biti podrejene državam z razvito industrijo in ki hočejo same odločati o svojem gospodarskem razvoju in o svoji usodi. To narekuje iskanje nove mednarodne ekonomske ureditve, ki naj bo osnovana na načelih miru, sodelovanja, spoštovanja suverenosti in neodvisnosti narodov in držav. Tudi politika evropske gospodarske skupnosti se mora prilagoditi

tej novi stvarnosti ter zahtevi po dejanski solidarnosti med vsemi njenimi članicami.

Potrebno je, da realistično upoštevamo meje razpoložljivih sredstev, s katerimi v tem okviru razpolaga država. Kdor ne upošteva teh meja sprejema neodgovorna stališča in sili k ekonomski degradaciji ter k anarhiji. In tu prihaja v poštev politika varčevalnosti, katere se ne sme na noben način tolmačiti kot politiko enosmernega žrtvovanja, da bi se jutri lahko povrnili k odvisnemu potrošništvu, protrati, k prejšnjim deformacijam. Politika varčevanja je politika resne izbire, ki naj odpravi parazitizem, potrato, absurde razlike ter omogoči pristop k reševanju velikih problemov zaposlitve, družbene potrošnje, preosnov, obnove Juga, izboljšanje položaja siromašnih plasti prebivalstva. Istočasno pa naj politika varčevanja vodi k utrditvi novih individualnih in kolektivnih vrednot, k polnemu razvoju proizvodnih sil, znanosti in kulture.

Program temeljite preobrazbe zahteva spremembe v družbenih odnosih, ki so prav tako globoki. Premostitev krize pri naša nekatere elemente socializma na področju ekonomije pa tudi v idejnih usmeritvah skupnosti, v prvi vrsti pa stvarno demokratično programiranje za razvoj in napredovanje družbe.

V obdobju po VI. delavski konferenci KPI (konferenca je bila pred tremi leti v Genovi) je prišlo do številnih sprememb v državi.

Procesi preosnov posameznih podjetij, delavske in ljudske borbe in tudi same spremembe v političnem okviru so privedle do pomembnih sprememb položaja delavcev. O vsem tem je treba tudi sedaj govoriti, preveriti in delati je treba za to, da bodo ti procesi bolj kvalitetni. Izhodišče pri analizi naj bodo pridobitve ki so bile dosežene v zadnjih letih. Zlasti je treba preučiti potek zaposlovanja tako v posameznih podjetjih kot na širših sektorjih in področjih.

Osnovni cilj gospodarskega načrtovanja mora biti porast zaposlitve zlasti na Jugu. To zahteva seveda nove investicije tako na področju industrije kot na področju kmetijstva, razširitev državnih udeležb, ovrednotenje malih in in srednjih podjetij. Pri tem mora biti jasno zlasti naslednje:

a) Razvoj zaposlitve ni mehanično zagotovljen že zaradi povečanja investicij. Potrebna je kvalificirana politika investicij in javnih izdatkov. V industriji je nujna udeležba delavcev pri izdelovanju načrtov za pospeševanje proizvodnje, zaposlovanja; usmeritve investicij se uresničuje in se mora vselej uresničevati v novih, izvirnih oblikah.

b) Rast zaposlitvene ravni zahteva tudi ustrezno aktivno politiko dela. To politiko naj izvaja delavski razred. Srednjeročni program KPI predvideva med drugim tudi koordiniranje pobud za formiranje in strokovno usposabljanje delavcev ter sprejem nadaljnjih stroškov, ki jih utegne prinesiti ta izredna dejavnost.

c) Osrednja točka akcije za zaposlovanje je danes uveljavitev zakona o zaposlitvi mladih, borba za ohranitev in razvoj zaposlitve žensk in spoštovanje enakopravnosti med moškim in žensko.

(Nadaljevanje na 8. strani)

Dan emigranta v Čedadu

Dan emigranta v Čedadu je postal že običaj. To je dan bratskega srečanja Slovencev iz Benečije, ki delajo v raznih zahodnoevropskih deželah in ki navadno ob novem letu preživijo nekaj dni med svojci v rodni kraji. Srečanje v Čedadu postaja iz leta v leto bolj zanimivo in prijetno pa tudi pomembno. To se je še zlasti pokazalo preteklo nedeljo, ko je bila sicer prostorna dvorana čedajskega gledališča Ristori pretesna, da bi lahko sprejela vse, ki so se želeli udeležiti prireditve kulturnih društev beneških Slovencev in društva Emigrant.

Že nekaj let skrbje za čedajsko prireditev domačini iz Slovenske Benečije, kar je izredno pomembno. In tako je bilo tudi preteklo nedeljo. Amatersko gledališče, ki izvaja svoj program v narečju beneških Slovencev, se je tokrat predstavilo z izvirno komedijo. Žganjarji, ki jo je napisal Izidor Predan. Nastopilo je okrog trideset igralcev — domačinov, režiral pa je član SSG iz Trsta Adrijan Rustja.

Režiser sam je gledališče beneških Slovencev predstavil s temi besedami: "Prvi nerodni koraki so za nami. Shodili smo. Pot, ki se nam je zdela v začetku lahka postaja vse bolj težka in naporna. Beneška očet (s tem delom se je gledališče beneških Slovencev prvič predstavilo), je bila tako brezskrbno radoživa, da je zadostoval že amaterski žar, pa je igra privlačna. Emigrant (drugo delo omenjega gledališča) nas je povedel v temna leta emigracije in odrska postavitev je ubrala pot retrospektive. S to igro, se je ljudsko gledališče dvignilo na elitnejšo raven..."

Letošnje odrsko delo Žganjarji je folkornega izvora in je bližje preprostem človeku, kar je v seveda pomembno za uspeh. In uspeh je bil.

Na nedeljskem srečanju so govorili: dr. Ferruccio Clavora, bivši emigrant, — govoril je v imenu kulturnih društev beneških Slovencev — prof. Viljem Černo, predsednik kulturnega društva Ivan Trinko iz Čedadu in dr. Carlo Vespasiano, podpredsednik videmske pokrajine. (Prostor nam, žal, ne dopušča, da bi o vseh govorih obširneje poročali. Zato nava-

Člani amaterskega gledališča Slovenske Benečije, ki so nastopili v Predanovi igri Žganjarji na prireditvi ob dnevu emigranta v Čedadu

jamo le nekaj misli prvih dveh govornikov.)

Dr. Ferruccio Clavora je govoril o obstoječih razmerah v Slovenski Benečiji, o posledicah postresa, o gospodarskih in narodnostnih značilnostih. Omenil je tudi napovedano pokrajinsko konferenco o manjšinskih vprašanjih, o kateri je dejal, da mora omogočiti soočanje med različnimi predlogi ter zagotoviti tisto ljudsko podporo, brez katere teh vprašanj ni mogoče rešiti. Poudaril je tudi, da konferenca ne sme obravnavati samo jezikovna vprašanja ampak da se mora soočiti tudi s perečimi gospodarskimi vprašanji, ko pa se je dotaknil vprašanj, ki so v zvezi s sporazumi med Italijo in Jugoslavijo, je poudaril:

"Danes, ko so odpravljeni vsi mejni problemi, se na krajevne in politične voditelje obračamo z odločnim opominom, da je izgubljen vsak dan, ki mine brez stvarne pobude brez nove ideje, brez razvojnega načrta. Vsak takšen izgubljen dan bi pomenil novo breme v dolgem seznamu neizpolnjenega ter jutri zvenel kot nova obtožba pred zgodovino. Osimski sporazum nam ponuja edinstveno priloznost za razvoj naše prihodnosti. Če pa se zanj enotno ne bodo zavzele politične, in družbene sile ter z odločnostjo sodelovale pri izdelavi programa, ki naj ga uresniči občine in gorske skupnosti, bi določila sporazuma ostala samo načelna izjava"

Prof. Viljem Černo je govoril predvsem o narodnostnih vprašanjih Slovencev videmske pokrajine, odnosno prebral je osnutek listine o pravicah Slovencev te pokrajine. Ta listina med drugim ugotavlja, da je potres zaustavil narodnostne identitete, ki se je začel utrjevati preko delovanja slovenskih organizacij, nato pa poudarja, da se Slovenci videmske pokrajine obračajo na vse odločujoče dejavnike, da z enotno akcijo pomagajo obnovi porušenega področja ter k narodnostnemu preporodu. V tem pogledu, pravi dalje listina, bo potrebno spremeniti dosedanje usmeritve političnih sil in upravnih enot. Zgodovinski razlogi, osvobodilni boj ter določila italijanske republiške ustave narekujejo izdelavo enotnega programa narodnega razvoja, ki ga morajo uresničevati vsi izvoljeni organi.

Slovenski kulturno-športni center v Gorici

V Gorici so postavili temeljni kamen novega kulturnega doma in športnega središča. V temelje so vzdali pergament, na katerem je med drugim zapisano, da bo prihodnji center predstavljal nov prispevek k prijateljskemu sožitju in obojestranskemu kulturnemu bogatjenju Slovencev in Italijanov na Goriškem.

Novi center bo obsegal dvorano za zborovanja in nastope, v kateri bo prostora za 300 oseb, konferenčno dvorano za 100 oseb ter več drugih prostorov za koncertno, gledališko, družabno dejavnost in razstave. Poleg kulturnega doma bodo postavili tudi športni center s telovadnico.

Palčičeva razstava v Prosnetnem domu na Opčinah

V okviru razstavne dejavnosti bo v petek, 20. januarja ob 20. uri SPD Tabor na Opčinah odprlo razstavo umetniških del slikarja Klavdija Palčiča.

Ob odprtju razstave bodo nastopili domači glasbeniki, člani dramskega odseka pa bodo recitali pesmi iz zbirke Selivci, ki jo je ilustriral Klavdij Palčič.

Delni pogled na udeležence prireditve v gledališču Ristori v Čedadu. Srečanja z emigranti se je udeležil tudi videmski poslanec KPI Arnaldo Baracetti

PRVI KORAK

Predsednik vlade je imenoval posebno komisijo, ki bo izdelala osnutek zakona za globalno zaščito slovenske manjšine v Italiji

Predsednik vlade Andreotti je imenoval posebno komisijo, ki bo pripravila osnutek vladnega zakona za zaščito Slovencev v Italiji. V komisiji je dvajset predstavnikov predsedstva vlade, raznih ministrstev, dežele Furlanije - Julijske krajine in strank ustavnega loka. V njej je tudi pet predstavnikov Slovencev.

Ustanovitev te komisije je zahtevala delegacija Slovencev iz naše dežele, ki jo je avgusta preteklega leta sprejel predsednik Andreotti.

Kot določa vladni odlok, s katerim je bila ustanovljena, bo komisija do konca tekočega leta morala izoblikovati osnutek že omenjenega zakona.

Prva seja komisije bo dne 16. t.m.

Srečanje gospodarstvenikov v Opatiji

Na dvodnevem posvetovanju v Opatiji, kjer se je srečalo kakih 100 zastopnikov najvažnejših italijanskih in jugoslovanskih podjetij, je prišlo na dan več konkretnih perspektiv za razvoj trgovinskih in industrijskih odnosov med obema državama. Razni problemi in perspektive bodo predmet bližnjega sestanka italijansko-jugoslovanske komisije na ministrski ravni, ki bo v Beogradu, ter kasnejšega posvetovanja, ki bo v Milanu.

Posvetovanje je temeljilo na treh referatih, ki so jih podali podpredsednik italijanske industrijske zveze in predsednik tržaške trgovinske zbornice Marcello Modiano, predsednik italijansko-jugoslovanske trgovinske zbornice v Milanu inž. Enrico Zuccoli ter predsednik beograjske zbornice za gospodarstvo Petar Delević.

Tako v referatih, kot tudi v posegih v debati, so udeleženci obširno razpravljali o možnostih, ki jih za gospodarstvo obeh držav odpira prosta industrijska cona na meji. Po previdnih napovedih bi v tej coni moralo zrasti približno 250 industrijskih obratov z visokim tehnološkim postopkom.

Protestna stavka nemških študentov

Univerzitetni študentje v Zahodni Nemčiji nasprotujejo novim zakonom o univerzah, Nad 500.000 študentov je stavkalo dva tedna. Stavko je organizirala študentska zveza. To je bila prva tovrstna protestna manifestacija v Zahodni Nemčiji. Napovedujejo še drugo protestno manifestacijo. V nekaterih mestih so bila mogočna zborovanja študentov. V Essnu, ki je središče Porurja, se je protestnega shoda udeležilo okrog 35.000 ljudi. Študentom in docentom so se pridružili tudi delavci.

ZDA zaskrbljene nad možnostjo vstopa italijanskih komunistov v vlado

Čeravno so še pred kratkim govorili v nekaterih krogih, da Združene države Amerike ne posvečajo posebne pažnje možnosti, da bi v Italiji prišli na vlado tudi komunisti, kaže, da nikakor ni bilo in ni tako. ZDA niso namreč povsem mirnodušne v tem pogledu. O tem je pred dnevi pisalo tudi osrednje glasilo KPI "l'Unità", pri čemer se je sklicevalo na pisanje ameriških časopisov, zlasti na neki članek, ki ga je objavil "New York Times".

"l'Unità" je med drugim zapisala, da v ZDA obstajajo različni pogledi na italijanska vprašanja. Nekateri krogi, ki so blizu sedanjega predsednika Carterja, menijo, da krščansko demokratska stranka ni več kos številnim vprašanjem in da je torej treba iskati pomoč komunistov, drugi krogi pa se ogrevajo za odločno naspro-

tovanje morebitni vladi, v kateri bi bili zastopani tudi komunisti.

Kakšno stališče ZDA bo prevladalo je težko predvidevati, tem težje, ker doslej še ni objavljena nobena uradna verzija ameriške vlade glede razpleta italijanske politike. Predsednik Carter se o tem še ni izrekel, kar vsiljuje mišljenje, da "če bi sedaj odkrito nastopil proti vstopu italijanskih komunistov v vlado ali v vladno večino bi se odrekel toliko krat napadeni politiki administracije njegovega predhodnika.

Ko "l'Unità" komentira ameriška mnenja o italijanski stvarnosti, pravi: "Mnogi se zavedajo, da italijanskih komunistov ni mogoče potisniti v opozicijo, saj bi se s tem gospodarske in politične težave Italije še bolj zaostrele.

Sveži grobovi

Pred dnevi je zakon narave iztrgal iz vrst slovenske narodnostne skupnosti na Tržaškem kar tri znane osebnosti: Tončko Čokovo, Amalijo Čokovo in Nika Kosmača.

Tončka Čokova, učiteljica po poklicu, je bila izredno požrtvovalna prosvetna delavka. Po nekaj letih službe na Tržaškem se je zaradi fašizma morala umakniti v Jugoslavijo, kjer je vršila svoj polkic do leta 1941. Bila je med prvimi, ki so se na Slovenskem opredelili za Osvobodilno fronto. Fašisti so je aretirali in nato odpeljali v internacijo. V svoj rodni Lonjer se je vrnila šele po končani vojni in takoj pristopila k delu za obnovo slovenskega šolstva in kulturnega življenja sploh. Mnogo let je vršila odgovorne funkcije pri Slovenski prosvetni zvezi in pri Dijaški matici v Trstu.

Tudi Amalija Čokova je bila učiteljica. Ob ukinutvi slovenskega šolstva je bila predčasno upokojena, vendar je svoj poklic nadaljevala v zasebnih slovenskih tečajih, zaradi česar je bila nekaj časa tudi v zaporu. Po osvoboditvi je učila pri Sv. Ivanu v Trstu.

Niko Kosmač, delavec po poklicu, se je že kot mlad fant pridružil organizaciji TIGR. Zloglasno posebno fašistično sodišče ga je obsodilo na 25 let zaporu. Po amnistiji se je vrnil domov a je bil še naprej pod policijskim nadzorstvom. Med zadnjo vojno so ga ponovno zaprli in nato odpeljali v internacijo odkoder pa je odšel k partizanom. Po osvoboditvi je bil nekaj časa predsednik krajevnega narodno osvobodilnega odbora v Borštu. Politično se je udeleževal pri Slovenski demokratični zvezi. Več let je bil v dolinskem občinskem svetu. Bil je premočrten, poštenjak in pravem pomenu besede.

PRISPEVKI

V počastitev spomina Jožefe Verginela por. Štolfa darujeta Karla Tenze in sestra Frančka Sedmak 10.000 lir za sklad DELA.

Namesto cvetja na grob tete Jožefe Verginele daruje družina Giuliano Košuta 10.000 lir za sklad DELA.

Za sklad DELA so prispevali: Leopold Vatovac, Prosek, 5.000 lir, Luči Sardoč, Prosek, 5.000 lir in družina Guštin, Prosek, 5.000 lir.

Tov. Anton Gregori daruje za DELO 20.000 lir.

Alojz Brišček, Kontovelska reber, je ob vpisu naročnine za leto 1978 prispeval 3.000 lir za sklad DELA.

Tovariš Branko Žerjal iz Boljunca 41, ki je kot terenc sodeloval v osvobodilnem boju, se spominja 6. januarja 1945, ko so ga nacifašisti odvedli v ječo odkoder se je vrnil šele po osvoboditvi. V spomin na ta dogodek prispeva 10.000 lire za sklad DELA.

Vsem darovalcem se toplo zahvaljujeta uredništvo in uprava lista.

Zaradi občutnega porasta tiskarskih in drugih stroškov smo bili prisiljeni zvišati ceno lista.

Od danes naprej stane posamezna številka 200 lir.

Prosimo za razumevanje.

Uredništvo in uprava DELA

BERITE PODPIRAJTE
DELO

OBNOVITE NAROČNINO

Ob stoletnici rojstva Otona Župančiča

Veš, poet, svoj dolg

Dne 23. januarja 1978 bo minilo sto let od dneva, ko se je v Vinici v Beli krajini rodil OTON ŽUPANČIČ, umetnik, ki je v svojem pesniškem ustvarjanju zajel petdeset let življenja slovenskega naroda in tudi v času najtežje preizkušnje vedel, kje je njegovo mesto.

Objavljamo sestavek, ki ga je napisal Franc Zdravec in je bil objavljen v reviji Naši razgledi dne 6. 1. 1978.

Znamenita pesem iz leta 1941 izraža Župančičevo stališče v težki uri slovenskega naroda, govori o izjemnem pomenu pesniške besede v tej uri pa tudi o ljudski skupnosti, ki pesniku zagotavlja, da bo posnela njegovo pesem če bo prava. Ko ga poziva, naj prestopi mejo med molkom in besedo, se v pesmi odpre tudi vprašanje o besednem umetništvu, o njegovi vsebinski in artistični naravi.

Za pesem, ki najspremja človeka v težkih in radostnih urah in ki ga naj estetsko bogati, se Župančič ni odločil šele leta 1941. Vprašanje "veš poet svoj dolg" je vogelni kamen, na katerem sloni vse, čemur gre ime Župančičeva umetniška zgradba. Kadarkoli podoživljamo in premišljujemo njegovo pesem, nas zmerom nagovarja tudi glas tega vprašanja. Zato je naravno, da ob jubileju še toliko bolj premišljujemo tudi ta glas njegovih poezij.

Kaj je Župančiču pesem?

Nagovarja in roti jo npr. z besedami: "Ti, ki brez tebe zame ni življenja, ... podaj mi roko, pesem, ti me vodi". Svobodna razlaga teh verzov pove, da mu je pesem os življenja, da je njegova vodnica. Kogar pesem tako določa, da brez nje ne more prav živeti, ta gotovo ne pesni zato, ker drugi pesnijo, ne zaradi "hrupa" in mode, ali kot pravi Župančič: ta ni orlič, ki bi se nadletaval z drugimi orlič. Pesni namreč, ker je pesem naravni in nujni dokument tega, kar more in kar mora biti kot človek in kot ustvarjalec; ker je pesniška beseda enakovreden nosilec njegovih duhovnih in čustvenih moči in vrednot; ker mu je pesem etični ukaz, ki ga izpolnjuje, več, mora izpolnjevati, pa četudi za ceno "poti krvavih lis". Zato Župančič pesmi ne more zamenjati za nič, zato je tudi ne zapira pred ničemer, v njej ničesar ne zataji, kar je človekovega. Ljubezen, domovina ali življenje svojega ljudstva, vzpone in poraze duha, zanose ob lepota in močeh narave, radosti in razočaranja, upe in dvome — vse odživlja v pesmi s svojim enkratnim ritmom v harmonično zaokrožen besedni slap.

Pesni pomeni Župančiču potemtakem živeti in delati v skladu z močmi svoje narave, svojega enkratnega duha.

Pomeni pa mu tudi biti zavzet za lepoto, več, boriti se za lepoto. Toliko bolj, ker je prepričan, da je kultura s svojo temeljno sestavino, z umetnostjo,

narodov "potni list". Ta list je po njegovem pristen le, kadar nosi na sebi smisel za lepoto našega človeka, če nosi na sebi lepoto "realnih, trdnih, domačih tal". Sicer pa: kako naj izključi iz pesmi, izruva iz metafore lepoto stvari, veselja, krajev in jih pozabi, "kdor se svetlobe njih je nasesal"? Kako naj zamolči "le-

Oton Župančič
(Karikatura Hinka Smrekarja)

poto bujno" sveta, ko ta neulovljiva "morska mesečina" človeka kar naprej mami ali pa ga vznemirja, če se meša z grdim, ko jo, skratka trajno doživlja? Župančič je ves predan lepoti, ima jo za svojo temeljno obveznost.

In kaj še mu je pesem? Predvsem tudi znamenje svobode in borba zanjo. To vlogo ji določa v izjavi: "Ti, ki ne dihaš, ako ne v svobodi". V kakšni svobodi? Župančič misli najprej pač na pesnikovo notranjo svobodo, na moč, s katero obvlada sebe in vse, kar ga hoče duhovno krniti, zaslužniti. Kdor se straši svoje narave, kdor je notranje podrejen, dogmatični vernik, ta ne more biti umetnik. Umetnikova duševna znamenja so po Župančiču pogum, značaj, čast, svoboda.

Če mora Župančič v imenu osebne svobode najprej zavrniti vabilo, naj pesni v duhu dogmatične resnice in morale, če si je dolžan s pesmijo najprej izbojevati točko, s katere lahko pove, da je edini, ki odgovarja za vsebino in estetski red svoje pesmi, torej za naravo in pomen svoje ustvarjalne svobode, se kmalu zave, da ga kot umetnika enako obvezuje tudi človekova objektivna, narodna in socialna svoboda. Ko se nad Slovenijo zgrinja "polnoč" evropskega imperializma, ko del razumnštva ne ve ne "kod ne kam" in

se množe poniglavi Škrobarji, piše in objavi odo — balado, ki je hkrati tudi pesniška poslanica o človekovi in narodovi moči, nesreči in perspektivi. Njeno sporočilo pravi: biti, kar si, a se odpirati mednarodnim duhovnim tokovom, biti samosvoj in biti svetovljan, dajati svoje, sprejemati tuje, vpletati svojo melodijo v vsečloveško "svobode sveto pesem". Pesniška poslanica — Duma —, ki združuje posameznika, narod in človeško, domovino in tujino v živo enotnost, potrjuje še zlasti prepričljivo, kako njen pisec razumeva pesnikov poklic v okvirih neizogibne etnične in narodnopolitične določenosti.

Da je Župančič trajno zavezan svobodi, da je kot pesnik še posebno odgovoren pred njo, dokazuje tudi več drugih motivov njegove lirike. Od prometejskega poziva, da hoče iz hlapca napraviti svobodnega človeka: "Sam izprašuj se vekomaj, / sam si odgovore dajaj", od neizprosne zadolžitve, da se posameznik in narod sama prebijeta "do svoje podobe", pa četudi za ceno tragičnega izida — pa do tistih dveh visokih, človeško čistih, heroičnih motivov iz druge svetovne vojne:

*Dokler svobodo ljubiti je greh,
dokler nasilstvo in izdajstvo vlada —
dotlej v temnico smradno sem zaprt,
in od življenja ni mi hujša smrt.*

*In vendar še govoril bom o sreči,
da, vselej vsakega bom blagroval,
ki rajši je v zanosu mladem pal,
ko da izhiral bi v zatohli ječi —*

Kakšna totalna izročnost svobodi, kakšna zvestoba — ne vzvišeni, slovesni besedi, ampak človeku, kakšna borba za človekovo dostojanstvo in čast.

Župančičeva pesem potrjuje, da nobena prava lirika ni le izpoved eksistence, ampak tudi zapis spoznanja. Župančič se večkrat tudi v izjavni obliki vrača k umetnikovi posebni spoznavni zmožnosti, tako tedaj, ko govori o jasnovidcu, ki v duhovni izbitrenosti "izmeri daljo in nebeško stran", kakor tedaj, ko to jasnovidstvo strne v verza: "In marsikaj samo poet zagleda, / ko bliskoma resnica plane vanj". S to izjavo sicer res povzdigne umetnikov poklic, a še bolj ga z njo zadolži. Naj se posameznik in okolje še tako brani resnice, naj se je brani tudi sam, pravi umetnik jo zapiše, jo mora zapisati.

Ne gre naštevati Župančičevih "prebujenj" ali bliskoma zagledanih eksistenčnih in zgodovinskih "resnic", kakor žive v njegovi poeziji z neizpodbitno veljavo. V ospredju vseh stojita dve, ki jima velja izjemna pesnikova pozornost, h katerima se zmerom znova vrača njegova beseda. To sta človekov ustvarjalni duh in

"velika volja — svobodna moč" narave. Ti centralni resnici njegove poezije se kar naprej iščeta, dopolnjujeta, utemeljujeta in ponazarjata druga drugo. Ponosno zavest, da je človekov duh veličastna moč, ponazori Župančič s silovito dinamiko vesoljskih pojavov:

*Kaj je to švignilo
z néba na zemljo skoz noč?
V duši trpeči nenadoma
silno se dvignilo:
moč.*

Naj je njegovo tedanje okolje z enim delom literature vred še tako konservativno, naj je ideal dobe jeralška "namizna ideja" —, pesnik jasnovidec opeva duha, ki si podreja nove in nove zakonitosti materije. Kar naprej je zagledan tudi v moči narave, zmerom znova mu simbolizirajo človekovo veličino in nemoč. Še v pesmi Slovo spravi svoje "misli... med semena kljičoka in korenine", da skupaj z njimi na novo oživijo. Kakšno mirno vračanje duha materiji, kakšna trdna vera v njuno medsebojno prerajanje.

In kaj je Župančiču beseda, ta začetna snov in oblika vse poezije? Med drugim jo takole nagovori:

*Alfa in Omega! Beseda! Bajna moč,
ki stari kaos si ločila v dan in noč.*

Mar ta nagovor sporoča, da je prava pesniška beseda magična, da stvari postavlja iz kaosa v razvidnost in emocionalno navzočnost?

Mar Župančič tudi za nagovorom na besedo označuje globlji pomen, odgovorno poslanstvo umetnikovega poklica? Verza dovoljujeta misliti vsaj na to, da je umetniška le tista beseda, ki ničesar ne zatemnjuje.

Beseda z vsem svojim zvočnim razkošjem in pomenskimi razsežnostmi je Župančiču tako poslušna, da bi jo zlahka ubral z glasovi idealističnega odmika v slonokoščeni stolp čiste oblike, "čiste lepote", v poesie pure. Toda njegov jezik pozna le malo "temnih" mest, ki zahtevajo posebno spretnega bralca. Od tedaj, ko se konec stoletja poslovijo od "zadimljenih sanj", od "iskanja polumračne ubranosti, zabrisanih podob", pa do zapisa na sarkofagu narodnih herojev imenuje "naše zemlje stvari" brez zatemnjevanja:

*Z gorečo besedo jih imenujem,
po vrsti jim dajem pečat duha.
Vse jih dvigujem iz brezimnosti,
vse jih pomikam narodu v obzor.*

Zagonov duha in čustva sicer ne obvlada zmerom z enako odtehtano besedo. A pesmi, kjer ni mogoče zamenjati besede, ne da bi se hkrati sesula tudi njihova pomenska, zvočna in ritmična celovitost, take pesmi potrjujejo, kako vsakič uspe išče enkratno, močno, nazorno in s tem življenjsko besedo. Iz razmerja do besede je zato še prav posebno jasno videti, kako je razumeval pesnikov dolg.

Skratka, naj je leta 1941 gledal naprej ali naj je gledal na prehojeno pot: v vsako snov, ki jo je skristaliziral v pesem, v vsak verz in ritmični motiv, ki se tako čisto vrišeta v estetski spomin, v vsako besedo,

ki jo je oživil kot nepreseženi čarodej njenih moči — v vse smeri svojih poezij je včrtal zahtevnost in odgovornost pesniškega stanu. Duhovno in čustveno bogastvo, neizčrpna življenjska modrost pa zavzetost za svobodo in resnico pa predanost svojemu ljudstvu in svetu pa pri-

stnost, izgovorljivost in estetski čar njegove besede so pooblastili Otona Župančiča, da si je na svoje neprizanesljivo vprašanje zapisal tudi samozavestni prometejski odgovor:

Vem, o vem svoj dolg.

Iz tržaške kulturne kronike

DECEMBER 1977

"Pesem v prijateljstvu" v tržaškem kulturnem domu. To pomembno kulturno srečanje je priredila Slovenska prosvetna zveza. Nastopili so zbori iz Italije, Jugoslavije in Avstrije: zbor Igo Gruden in Nabrežine, italijanski zbor Alabarda iz Trsta, furlanski zbor Tomat iz Spilimberga, zbor Rož iz Št. Jakoba na Koroškem, zbor Srečko Kosovel iz Ajdovščine, zbor italijanske narodnostne skupnosti iz Izole in zbor Kolo iz Šibenika. O pomenu prireditve je govoril podpredsednik Slovenske prosvetne zveze Mirko Kapelj. (Na gornji sliki: zbor Alabarda iz Trsta)

Pevski zbor Kolo iz Šibenika. Sodeloval je na reviji "Pesem v prijateljstvu" v tržaškem Kulturnem domu, v gledališču France Prešeren v Boljuncu pa je imel samostojni koncert. Šibeniški pevci so obiskali tudi Rižarno, kjer so položili venec pred spominsko obeležje

Koliko stane človeštvo oboroževalna tekma

Vojaške postavke - levji delež "pomoči" ZDA drugim državam

V periodičnem tisku, poročilih raziskovalnih središč in javnih organizacij se pojavlja v zadnjem času veliko vznemirljivih sporočil, ki govorijo o tem, da imperialistične države ne upoštevajo že doseženih sporazumov o omejitvi in prepovedi posameznih vrst in sistemov orožja, temveč še naprej tekmujejo v oboroževanju. Izdatki za oborožitev so že presegli zares astronomsko številko — 350 milijard dolarjev.

Glavno besedo v tej politiki, katere posledice so za splošni mir skrajno nevarne, imajo imperialistični krogi ZDA. Lansko poletje je predstavniški dom ameriškega kongresa sprejel vojaški proračun za naslednje finančno leto v višini 110,1 milijarde dolarjev. Če upoštevamo prej odobrena sredstva, ki so jih v proračunih drugih oddelkov izročil za vrsto novih sistemov oboroževanja, za gradnjo vojaških objektov, za vojaške raziskave in priprave, doseže splošni vojaški proračun ZDA v finančnem letu 1978 najvišjo raven v vsej zgodovini države — 118 milijard dolarjev. Dobro je omeniti, da je znašal ameriški vojaški proračun 1945. leta 12 milijard dolarjev. Tako je doslej narasel skoraj desetkratno.

Nepretrgana rast vojaških izdatkov je značilna za vse države NATO. Zaradi vojaških priprav imperialističnih krogov ZDA in vseh držav NATO so tudi socialistične države prisiljene, da izločajo pomembna sredstva za okrepitev svoje obrambne sposobnosti. In nazadnje je oboroževalna tekma nezno breme za države v razvoju.

TOPOVI NAMESTO KRUHA, RAKETE NAMESTO ŠOL

Statistika pravi, da je zdaj na svetu 800 milijonov nepismenih. Pol milijarde ljudi stalno gladuje. Sredstva, namenjena za oborožitev in oborožene sile, pa znašajo približno dve tretjini bruto nacionalnega proizvoda tistih držav, ki skupaj predstavljajo najrevnejšo, kronično gladujočo polovico človeštva, ki tudi skoraj nima dostopa do sodobnega izobraževanja.

Strokovnjaki so izračunali, da bi bilo za vsakih 100 milijard dolarjev, ki gredo za oborožitev, tj. za približno pet šestin uradne vsote, določene danes za oborožitev, tj. za oborožitev v ZDA, (tu gre samo za uradni vojaški proračun, resnični vojaški izdatki so večji) mogoče zgraditi 300 termoelektrarn s po 120 tisoč kilovati moči, 300 naftnih rafinerij, katerih vsaka bi predelala na leto 3 milijone 250 tisoč ton nafte, 1000 tovarn umetnih gnojil, 200 tovarn umetnega kavčuka s po 25 tisoč ton kapacitete, 1600 sladkornih tovarn, ki bi mogle vsako leto pridelati

toliko sladkorja, kolikor ga je pridelal ves svet leta 1958.

In še nekaj podatkov o tem, kaj je mogoče narediti, če se odrečemo tej ali drugi vrsti orožja: namesto enega bombnika "V 1", ki stane okrog 80 milijonov dolarjev, bi lahko postavili 16 bolnic, namesto ene atomske podmornice tipa "trident", ki stane 1500 milijonov dolarjev, 416 šol, namesto ene medcelinske rakete "M-X", ki stane 15 do 25 milijonov dolarjev, 500 učilnic, namesto ene letalonosilke (900 milijonov dolarjev) 90 tisoč stanovanj.

Zahodnonemški borci za mir navajajo v svojih publikacijah tudi naslednje zanimive številke: novi tank "leopard 2" je vreden 36 trisobnih stanovanj, eno raketo izstrelišče "lanzer" stane toliko kot enoletno izobraževanje 37 tisoč študentov. Samo vojaško urjenje tankovskega bataljona stane toliko kot gradnja 28 otroških vrtcev. Strokovnjaki so izračunali: da bi svet opravil z boleznijo, kakršna je malarija, bi bilo potrebno 450 milijonov dolarjev, kar je približno polovica tega, kolikor stane človeštvo vsak dan oboroževalna tekma. Samo osem milijard dolarjev je potrebno, da zagotovimo hrano za države v razvoju, kjer zdaj trpi lakota zelo pomemben del prebivalstva. 22 milijard dolarjev na leto, tj. približno toliko, kolikor ZDA vsako leto porabijo za strateško oboroževanje, je potrebno, da bi premagali lakoto, nepismenost in najnevarnejše bolezni.

Odpoved odoroževalni tekmi in nato splošna in popolna razorožitev, za kar se dosledno in odločno zavzemajo Sovjetska zveza in druge socialistične države, pa ne bi pomenila le miroljubne uporabe 350-milijardnega ekvivalenta sedanjih vojaških stroškov. Splošna in popolna razorožitev bi poleg tega omogočila, da bi v miroljubne namene uporabili velikansko zalogo raznovrstnega vojaškega imetja, katerega vrednost precej presega 500 milijard dolarjev (elektronsko računalniška tehnika, avtomobili, traktorji, letališke naprave itd.) V proizvodnjo bi se lahko vrnilo več kot 25 milijonov ljudi, ki so zdaj v oboroženih silah različnih držav, in spet več kot 25 milijonov ljudi, ki tako ali drugače delajo za vojaške potrebe. Nazadnje bi lahko predstavili na miroljubne tire vojna podjetja z njihovim visoko kvalificiranim osebjem in sodobno opremo ter pritegnili k reševanju miroljubnih nalog tistih 25 odstotkov vseh znanstvenih kadrov, ki se danes ukvarjajo z vojaškimi raziskavami in porabijo za to okrog 40 odstotkov vseh sredstev, ki jih svet namenja za raziskovalno delo.

Izračunano je, da je bilo v zadnjih desetletjih porabljeno v vojaške namene v

trdnih dolarjih 1976. leta okrog 5500 milijard. Za primerjavo povejmo, da je znašala splošna vsota gospodarske pomoči državam v razvoju po državnih kanalih 1976. leta manj kot 10 milijard dolarjev. gospodarstvo azijskih, afriških in latinsko-ameriških držav na raven današnjih gospodarsko razvitih držav, če bi sredstva, namenjena za oboroževanje, prenesli na produktivne potrebe.

KOMU KORISTI VOJAŠKI BOOM?

Vendar ne gre samo za neposredne vojaške izdatke. Tisti vojaški spopadi, ki so se že zdavnaj končali, še zdaj bremenijo državne proračune. Vlade morajo namreč poravnati dolgove in odstopke zanje, izplačevati pokojnine vojnim veteranom in vdovam padlih.

Izračunali so, da bo vietnamska vojna vplivala na državni proračun ZDA še nič manj kot pol stoletja.

Sovjetska vlada je že večkrat ugotovila, da bi bilo mogoče v najkrajšem roku spraviti

Nenehno rastejo tudi stroški za konstrukcijo in izdelavo orožja, ker sodobno orožje nenavadno hitro zastara. Povprečna življenjska doba bojnega letala ali rakete zdaj ne presega 5 do 7 let. Vsaka nova vrsta orožja je zapletenejša in dražja od poprejšnje različice. Naštejmo nekaj primerov: ameriški lovec in časa druge svetovne vojne je stal približno 53 tisoč dolarjev, leta 1972 pa je novo lovsko letalo stalo že 18 milijonov dolarjev. Bombnik je v letih 1940-45 stal 218 tisoč dolarjev, 1972 leta 30 milijonov, novi bombnik "V-1" 80 milijonov, "boing 707" specialno predelan v superstrateško radiolokacijsko in komandno letalo, pa 180 milijonov dolarjev.

Razvijanje novih vrst orožja za množično uničenje, katerega vrh predstavljata danes nevtronska bomba in krlata raketa in za kateri gredo več milijardne vsote, dokončno spreminja vojno v genocid — zločinsko iztrebljanje mirnega prebivalstva. Kdo je zainteresiran za tak razvoj?

Več kot polovico vse proizvodnje orožja v kapitalističnem svetu nadzoruje majhna skupina v 25 do 30 monopolih. Višina dobička v podjetjih, ki izdelujejo orožje, je precej višja kot v "civilnih" družbah. V ZDA so to v prvi vrsti taki giganti, kot so "Lockheed", "General Electric", "Boeing", "MacDonald-Douglas", v ZRN "Messerchmidt-Belkov Blom" (MBB), "Siemens" in "Telefunken". Leta 1973 je delež dobička v velikih družbah ZDA, ki se ukvarjajo s civilno proizvodnjo, dosegel okrog 10 odstotkov, medtem ko je v družbah, usmerjenih v vojno proizvodnjo, presegal 56 odstotkov. Leta 1972., ko splošni vojaški izdatki ZDA še niso presegali 100 milijard dolarjev, je celotni dobiček vojaškoindustrijskega kompleksa znašal 55,4 milijard.

Prav zato nastopa danes vojaškoindustrijski kompleks v vlogi poglavitnega pobudnika krepitve napetosti, ima celo vojsko propagandistov, odvetnikov, generalov in znanstvenikov, di "utemeljujejo" nujnost oboroževalne tekme, zavirajo in prekinjajo pogajanja o razorožitvi, podpihujejo protikomunistične

(Nadaljevanje na 8. strani)

Problem vlade

(Nadaljevanje s 1. strani)

in trdnost demokratične zavesti predstavlja čvrsto in trajno pričevanje veljavnosti vrednot enotnosti ljudskih sil, ki se sklicujejo na protifašistično odporništvo in republiško ustavo — vzdržala in to je jamstvo bistvene obrambe, pa tudi jamstvo za napredovanje politike zdravljenja javnega življenja ter krepitve demokratične države. Vendar pa teh dejstev nekateri še ne vrednotijo pravilno, kar, med drugim, potrjujejo skrivde pri raznih dogodkih, popuščanje in podobno, v kar so bili zapleteni tudi nekateri najbolj delikatni sektorji javnega reda in varnosti.

Hočemo iziti iz sedanjega morečega položaja in prav zaradi tega je potrebno in nadvse nujno novo politično vodstvo države, v katerem mora biti ustrezno zastopano tudi delavsko gibanje. In komunistična partija je najpomembnejši del tega gibanja.

Delavska konferenca

(Nadaljevanje z 2. strani)

d) Tudi mezdna politika se mora izvajati skladno s splošnimi usmeritvami razvoja investicij v produktivne namene in zaposlitve. To vsekakor ne pomeni, da bi morali zanemarjati mezдне probleme. Treba je upoštevati položaj delavcev z najnižjimi prejemki in pa dejstvo, da široke plasti delavskega razreda in javnih nameščencev še nimajo takih prejemkov, ki bi ustrezali življenjskim potrebam.

Ko dokument KPI govori o vlogi delavskega razreda pravi med drugim:

Veliko napredovanje delavskega gibanja po letu 1969, izredni rezultati, ki so bili doseženi in nato razširjeni ter konsolidirani tudi v zadnjih letih, postavljajo delavski razred pred soočanje s problemi obnove in nadzorstva nad procesom akumulacije, prenavljanja države in zlasti še javnega posega na področju ekonomije.

Zahteve, ki se danes postavljajo so: obramba in razvoj demokracije ter pristop k načrtovanju, ki teži po povečanju zaposlitve.

Glede problema demokracije je potrebna predvsem jasnost: ali bo delavski razred potrdil, da hoče biti najodločnejša in dosledna sila v obrambi in razvoju metode, ustanov, pravil demokracije ali pa bo prišlo do še večjih nevarnosti nazadovanja države in torej tudi nazadovanja delavskega gibanja.

Nujna je močna zavzetost delavskega razreda na področju načrtovanja. Potrebno je, da se že na ravni podjetij, v konfrontaciji s programi investiranja v podjetjih in na državni ravni, v razpravah o sektorskih programih in programih podjetij v državno udeležbo, ki so predvideni po zakonu, kaže dejanska afirmacija vodilne vloge delavskega razreda.

S tem v zvezi se postavljajo pred delavski razred in pred njegove organizacije nelahki problemi odnosov med tovarnami in družbo, enotnosti z delavci, ki delajo na domu, s tistimi, ki so samo

napol zaposleni, med pogoji delavcev in potrebami brezposelnih, med obrambo interesov zaposlenih industrijskih delavcev in konstituiranjem širokega sistema enotnih povezav in zavezništov s kmečskimi delavci, z javnimi nameščenci, z mladinskimi in ženskimi gibanjem, z uradniki in tehniki in s srednjimi proizvodnimi sloji.

V sedanjem trenutku bi bilo zelo nevarno, če bi se zaprli v tovarne ali omejili na kategorije. Če hočemo pogledati stvarnosti v oči ne smemo zamolčati dejstva, da v nekaterih sektorjih delavskega gibanja obstajajo ekonomsko — korporativistične težnje in egoizem kategorije. Te težnje silijo delavski razred na pozicije, ki so dejaško konservativne tudi če se izražajo v ekstremističnih oblikah.

Potrebno je, začeni v tovarnah, da zaživi razčlenjeno gibanje za splošen razvoj, za prenovitev ekonomije in družbe, da zaživi gibanje za delo in za prenovitev Juga, ki naj zaobjame mladino, ženske, brezposelne.

Toda "ne zapreti se v tovarne" ne pomeni odpoved problemu usmeritve kontrole nad tehnološkimi preobrazbami, ki so v teku. Treba se je pripraviti na močan zalet delavcev pri iskanju in v zahtevah naprednih rešitev na temeljnem terenu delavske organizacije.

Na vprašanje krize je treba pozitivno odgovoriti tudi na produktivnem področju, toda vselej v dosledni povezanosti s splošno bitko za razširitev produktivnega aparata na vsedržavni ravni.

Enotno sindikalno gibanje je bilo v zadnjih letih protagonist v bojih za rešitev temeljnih premovov države, za napredovanje delavcev in za uveljavitev vodilne vloge delavskega razreda. Nedvomno je vendar, da zaostritev krize in nujne transformacije ter prenavljanje države usmerjajo sindikate naproti novi vlogi.

Delavci — komunisti morajo vztrajati pri vrednotenju pridobitev zadnjih let in pri veljavnosti politike enotnosti delavskega razreda. Enotno sindikalno gibanje mora postati odločilni protagonist v borbi za premostitev krize in za prenovitev Italije.

Komunisti morajo kot prvi ponesti naprej proces sindikalne enotnosti in obrambe avtonomije sindikalnega gibanja, zavrniti pa morajo tudi sleherni poskus zunanega strumentaliziranja notranje dialektike in sindikalne akcije.

To velja tudi v pogledu na dogovor med strankami ustavnega loka. Ta dogovor je sicer pomembna stična točka za vse, toda sindikati imajo svojo posebno in izvirno pozicijo in od njih je pričakovati avtonomno podporo, kritike in predloge.

Koliko stane oboroževalna tekma

(Nadaljevanje s 7. strani)

gonje in skušajo vcepiti preprostemu prebivalcu kapitalističnega sveta strah pred "nevarnostjo", ki da prihaja iz Sovjetske zveze in drugih socialističnih držav, in "zahteva", da se denar davkoplačevalcev porablja za izdelavo čedalje dražjega in bolj zločinskega orožja.

ŠE EN IMPERIALISTIČEN OKOV

Lep vir dobička imajo monopoli tudi v izvažanju orožja. Medtem ko je 1963 leta spošni obseg takega izvoza orožja znašal po vrednosti 4,4 milijarde dolarjev, je leta 1973 dosegel 8,7 milijarde, leta 1975 pa je samo vojaškoindustrijski kompleks ZDA prodal tujini za 9,3 milijarde orožja.

Navečji izvoznik orožja so ZDA, ki izvažajo orožje v več kot 70 držav. Vojaške postavke predstavljajo levji delež v ameriškem programu "pomoči" drugim državam. V zadnjem času je postal poglavitni porabnik ameriškega orožja Bližnji vzhod, pri čemer gre pomemben del dobav v Izrael. V letih 1974-1976 je bilo Izraelu dobavljeno ameriško orožje za vsoto, ki je znatno presežala 4 milijarde dolarjev. Milijardna naročila so dobili ameriški monopoli tudi v državah Perzijskega zaliva. Leta 1974 je šlo tja več kot pol vsega ameriškega izvoza orožja. Za ZDA prideta na vrsto kot izvoznici orožja Francija in Anglija. Pomembno dejavnost na tem področju so v zadnjem času začeli razvijati tudi zahodnonemški koncerni. Poleg neposrednih dobav orožja gradijo monopoli ZRN vojaške tovarne v Argentini, Singapuru, Tajski, Indoneziji, Gani in Sudanu. Svoje orožje izvažajo v druge države in v Izrael.

Naraščajoče dobave orožja v številne države v razvoju in predvsem tiste z reakcionarnimi režimi, krepitev konfliktnih položajev in podpihovanje oboroževalne tekme v tem delu sveta so v rokah imperialistov sredstvo, ki prikuje države v razvoju k neokolonialističnim imperialističnim državam.

Stroški za oboroževalno tekmo v državah v razvoju so v zadnjih dvajsetih letih znašali 424 milijarde dolarjev in naraščajo dvakrat hitreje kot gospodarska baza teh držav. Delež držav v razvoju pri svetovnih izdatih za vojaške potrebe presega zdaj 14 odstotkov. To je zanje neznosno breme in velikanska ovira na poti gospodarskega in kulturnega razvoja ter uresničevanja širokih socialnih ukrepov — vsega tistega, kar potrebuje njihovo prebivalstvo.

Kljub demagoškimi propagandističnim izjavam oboroževalna tekma ne prinaša materialnih ugodnosti niti delavcem razvitih kapitalističnih držav. Zahodnonemški pobudniki miru na primer niso le enkrat poudarjali, da v ZRN praktično ni bilo brezposelnosti pred začetkom pospešene oboroževalne tekme.

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor **ALBIN ŠKERK**
Ureja uredniški odbor
Odgovarja **FERDI ZIDAR**
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 764-872, 744-047
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24-36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 3.000 lir
Tisk: Tipo/offset Riva
Trst, Ulica Torregianca, 12